

Sygn. akt II KK 135/12



W Y R O K
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 czerwca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Pióciennik (przewodniczący)

SSN Rafał Malarski

SSA del. do SN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

Protokolant: Ewa Oziębła

w sprawie **J. P. i D. M.-Z.**

oskarżonych z art. 303 § 1 k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu – w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 12 czerwca 2012 roku

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść oskarżonych od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 3 grudnia 2010 roku,

- I. uchyła zaskarżone postanowienie i uniewinnia J. P. oraz Daniełę M.-Z. od popełnienia zarzucanych im czynów,**
- II. kosztami procesu obciąża Skarb Państwa.**

U Z A S A D N I E N I E

Prokurator Prokuratury Rejonowej w dniu 31 lipca 2007 r. skierował do Sądu Rejonowego akt oskarżenia przeciwko:

1. D. M. – Z., oskarżając ją o to, że:

I. w okresie od 24 czerwca 2002 roku do 30 sierpnia 2005 r., pełniąc funkcję Prezesa Zarządu Towarzystwa Opieki Nad Zwierzętami ..., działała wbrew przepisom statutu tego podmiotu prawnego oraz ustawie o rachunkowości, w ten sposób, że nie prowadziła, pomimo istnienia obowiązku, dokumentacji działalności gospodarczej - ewidencji księgowej, w zakresie wydatkowania środków pieniężnych i mienia będących w posiadaniu tego podmiotu, w tym z tytułu dotacji przekazanych przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa na kwotę 5.000 zł i 9.000 zł oraz przez Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na kwoty 10.610 zł, 7.630 zł, 1.075 zł, i 3.608 zł, a dokumentację dotyczącą rozliczenia finansowego w zakresie wpływów i przychodów za lata 2002-2005 prowadziła w sposób nierzetelny, albowiem wprowadziła do niej dane, których nie można było zweryfikować, m.in. brak było protokołów z przeliczenia środków pieniężnych zebranych w wyniku dobroczynnych datków i darowizn, brak było protokołów z przeliczenia przyjętej karmy otrzymanej w formie darowizny, brak było faktur lub rachunków uproszczonych, potwierdzających rozchodowanie karmy, bud i podestów dla psów, zaś poniesione koszty w znacznej części nie dotyczyły kosztów związanych bezpośrednio z działalnością statutową, czym wyrządziła szkodę majątkową wyżej wymienionej osobie prawnej na łączną kwotę nie mniejszą niż 35.344,50 zł, - a więc oskarżono ją o czyn z art. 303 § 1 k.k.

2. oraz przeciwko **J. P.** oskarżając ją o to, że:

II. w okresie od 23 maja 2003 r. do 31 grudnia 2005 r., pełniąc początkowo funkcję wiceprezesa Zarządu, zaś od 1 września 2005 r. funkcję

Prezesa Zarządu Towarzystwa Opieki Nad Zwierzętami ..., działała wbrew przepisom statutu tego podmiotu prawnego oraz ustawie o rachunkowości, w ten sposób, że nie prowadziła, pomimo istnienia obowiązku, dokumentacji działalności gospodarczej- ewidencji księgowej, w zakresie wydatkowania środków pieniężnych i mienia będących w posiadaniu tego podmiotu, w tym z tytułu dotacji przekazanych przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa na kwotę 5.000 zł i 9.000 zł oraz przez Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na kwoty 10.610 zł, 7.630 zł, 1.075 zł i 3.608 zł, a dokumentację dotyczącą rozliczenia finansowego w zakresie wpływów i przychodów za lata 2003-2005 prowadziła w sposób nierzetelny, albowiem wprowadziła do niej dane, których nie można było zweryfikować, m.in. brak było protokołów z przeliczenia środków pieniężnych zebranych w wyniku dobrowolnych datków i darowizn, brak było protokołów z przeliczenia przyjętej karmy otrzymanej w formie darowizny, brak było faktur lub rachunków uproszczonych, potwierdzających rozchodowanie karmy, bud i podestów dla psów, zaś poniesione koszty w znacznej części nie dotyczyły kosztów związanych bezpośrednio z działalnością statutową, czym wyrządziła szkodę majątkową wyżej wymienionej osobie prawnej na łączną kwotę nie mniejszą niż 35.344,50 zł, a więc oskarżono ją o czyn z art. 303 § 1 k.k.;

III. w okresie od sierpnia 2003 r. do 31 maja 2005 r., działając w warunkach czynu ciągłego, przywłaszczyła pieniądze z tytułu nienależnego jej wynagrodzenia na stanowisku inspektora do spraw zwierząt i wbrew przepisom statutu Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami, na łączną kwotę nie mniejszą niż 17.000 zł, przy czym na poczet części wynagrodzenia przekazano środki pieniężne z tytułu dotacji przekazanej przez Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na kwotę łączną 6.500 zł brutto w okresie od sierpnia do grudnia 2004 roku, czym działała na szkodę podmiotu prawnego - TONZ - a więc oskarżono ją o czyn z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (k. 935-944).

Na rozprawie w dniu 19 lutego 2008 r. doszło do rozpoczęcia przewodu sądowego i przesłuchania oskarżonych oraz jednego świadka (k. 1084-1091).

Podczas kolejnych terminów rozpraw, począwszy od dnia 11 kwietnia 2008 r. do 26 listopada 2010 r. przeprowadzone zostało dalsze postępowanie dowodowe, przesłuchano szereg świadków oraz uzyskano opinie i przesłuchano biegłych z zakresu rachunkowości i księgowości oraz księgowości i rozliczeń finansowych, powołanych przez Sąd pierwszej instancji.

Postanowieniem z dnia 3 grudnia 2010 r., po skierowaniu sprawy na posiedzenie, Sąd Rejonowy w sprawie o sygn. IV K ... umorzył wobec oskarżonych postępowanie karne na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. stwierdzając brak znamion czynu zabronionego w zakresie zarzutu z art. 303 § 1 k.k. w przypadku obu oskarżonych i wobec stwierdzenia braku danych dostatecznie uzasadniających popełnienie przez oskarżoną J. P. czynu art. 284 § 1 k.k. (k. 1250, 1252-1253, 1254, 1255-1258).

Orzeczenie to nie zostało zaskarżone przez żadną ze stron i uprawomocniło się w dniu 11 stycznia 2011 r.

Kasację od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 3 grudnia 2010 r. o umorzeniu postępowania wniósł na podstawie art. 521 k.p.k. Prokurator Generalny.

Zaskarżając to orzeczenie w całości na korzyść oskarżonych J. P. i D. M. – Z., na zasadzie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. oraz art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisu prawa karnego procesowego - a to art. 414 § 1 k.p.k., polegające na wydaniu po przeprowadzeniu postępowania dowodowego orzeczenia w postaci postanowienia umarzającego postępowanie wobec oskarżonych w sytuacji, gdy jego podstawę prawną stanowiły ujemne przesłanki procesowe z art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., obligujące Sąd do wydania wyroku uniewinnającego. W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i uniewinnienie J. P. oraz D.

M. – Z. od popełnienia zarzucanych im czynów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja Prokuratora Generalnego była oczywiście zasadna w rozumieniu art. 535 § 5 k.p.k. i należało uwzględnić ją w całości.

Trafnie zarzucił autor kasacji, że przedmiotowe orzeczenie zapadło z rażącym naruszeniem przepisu prawa karnego procesowego, wskazanego w zarzucie kasacji.

Artykuł 414 § 1 k.p.k. stanowi, iż w razie stwierdzenia po rozpoczęciu przewodu sądowego okoliczności wyłączającej ściganie lub danych przemawiających za warunkowym umorzeniem postępowania, sąd wyrokiem umarza postępowanie albo umarza je warunkowo. Jednakże w razie stwierdzenia okoliczności wymienionych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. sąd wydaje wyrok uniewinniający, chyba że sprawca czynu był niepoczytalny.

Treść tego przepisu jest oczywista i nie pozostawia wątpliwości co do formy rozstrzygnięcia, które sąd zobowiązany jest podjąć w przypadku stwierdzenia negatywnych przesłanek określonych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. Co prawda ten przepis stanowi, że nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza w przypadku stwierdzenia negatywnej przesłanki w nim wymienionej, to jednak uwagi Sądu pierwszej instancji uszło, że ma on zastosowanie na wcześniejszym etapie postępowania, zanim dojdzie do rozpoczęcia przewodu sądowego.

W przedmiotowej sprawie dotyczącej odpowiedzialności karnej J. P. i D. M. – Z. nie tylko doszło do formalnego wszczęcia przewodu sądowego poprzez odczytanie aktu oskarżenia przez prokuratora (art. 385 § 1 k.p.k.), ale Sąd przeprowadził praktycznie całe postępowanie dowodowe. W jego trakcie przesłuchano bowiem oskarżone oraz świadków, uzyskano dwie opinie biegłych z zakresu księgowości i rachunkowości, a nadto odebrano od biegłych uzupełniające opinie. Analiza całości dowodów, a zwłaszcza wnioski wypływające z tych opinii doprowadziły sąd do przekonania, iż brak jest

podstaw do przyjęcia, że oskarżone dopuściły się zarzucanych im przestępstw. Sąd Rejonowy przyjął, że w zakresie zarzucanych J. P. i D. M. – Z. czynów z art. 303 § 1 k.k. zachowania oskarżonych nie wypełniały ustawowych znamion określonego w tym przepisie czynu zabronionego (art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.), natomiast w odniesieniu do czynu z art. 284 § 1 k.k. zarzucanego oskarżonej J. P., sąd stwierdził, iż brak jest nie budzących wątpliwości dowodów, dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia (art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k.).

Nie ulega wątpliwości, że stwierdzenie po przeprowadzeniu przewodu sądowego negatywnych przesłanek wskazanych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. nakładało na sąd – zgodnie z art. 414 § 1 k.p.k. - obowiązek wydania wyroku uniewinniającego. Jest to tym bardziej oczywiste, że na tym etapie postępowania doszło do wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i do zbadania podstaw odpowiedzialności oskarżonych, a zatem sąd powinien podjąć decyzję odnoszącą się do braku tychże podstaw odpowiedzialności właśnie wydając wyrok uniewinniający. Tego rodzaju stanowisko jest powszechnie akceptowane zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i sądów powszechnych, a także w doktrynie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 1991 r., WRN 81/91, OSNKW 1992, z. 3-4, poz. 28, z dnia 15 lipca 1993 r., II KRN 107/93, OSNKW 1993, z. 9-10, poz. 60, z dnia 25 czerwca 2004 r., V KK 101/04, OSNKW 2004, z. 7 – 8, poz. 80, z dnia 21 września 2006 r., sygn. V KK 224/06, Lex nr 196971, postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 kwietnia 2002 r., V KKN 484/00 Lex nr 53336, z dnia 13 czerwca 2002 r., V KKN 275/01, OSNKW 2002, z. 9 – 10, poz. 79, z dnia 3 lutego 2005 r., SNO 1/05 Lex nr 568878, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II. pod red. P. Hofmańskiego, Warszawa 2007, s. 531).

Reasumując Sąd Najwyższy stwierdza, że ustalenie przez Sąd pierwszej instancji dopiero na rozprawie, po rozpoczęciu przewodu sądowego, iż czyn zarzucany oskarżonym nie zawiera znamion czynu zabronionego, albo że brak

jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia, a więc ustalenie wystąpienia przesłanek negatywnych z art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., powinno prowadzić do wydania zgodnie z art. 414 § 1 k.p.k. wyroku uniewinniającego. Jeśli mimo tego sąd naruszając powyższe reguły wyda wyrok umarzający postępowanie, lub - jak w przedmiotowej sprawie, skieruje ją z rozprawy na posiedzenie i umorzy to postępowanie postanowieniem - dopuszcza się rażącego naruszenia przepisu art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. W przedmiotowej sprawie uchybienie to miało oczywisty wpływ na treść orzeczenia, gdyż prawidłowym rozstrzygnięciem sądu winien być wyrok uniewinniający J. P. i D. M. – Z. od popełnienia zarzucanych im w akcie oskarżenia czynów. Jak trafnie podniesiono w kasacji, uniewinnienie jest w powszechnym odczuciu najbardziej wyrazistą, a równocześnie dla oskarżonego najbardziej satysfakcjonującą formą stwierdzenia bezpodstawności zarzutu popełnienia przestępstwa. Jak stwierdza się w literaturze prawniczej – „uniewinnienie bardziej liczy się w opinii społecznej niż umorzenie” (S. Waltoś, Proces karny, wyd. III, Warszawa 1996, s. 418).

Z powodów wyżej przedstawionych należało uwzględnić kasację i uchylić zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego. Jednocześnie Sąd Najwyższy uznał, że powinnością Sądu orzekającego w postępowaniu kasacyjnym było wydanie wyroku uniewinniającego, a to na podstawie art. 414 § 1 zdanie drugie k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. i art. 537§ 1 i 2 k.p.k.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 638 k.p.k. w zw. z art. 632 ust. 2 k.p.k.